

Презентација:

Д-р Марија Емилија Кукубајска,

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Филолошки факултет, Република Македонија

Апстракт

Етичките пораки во литературата, сликарството и во други професии и дисциплини, претставуваат суштински теми во текот на цивилизациите и нивниот историски, културен, општествен и религиозен контекст. Оваа презентација нуди осврт на книгата „Биоетика во поезијата“ преку теми од практичната примена на биоетички/морални вредности во книжевниот жанр (мини-есеи). Интердисциплинарноста на текстот е остварена со синергија на поезија во форма на мини-есеи и уметнички илустрации од сликари на Македонија.

Моралните пораки низ историјата на културите докажуваат дека немаат рок на истекување и спрема нивната применливост и спрема обновливата функција во процесот на човековата евалуација и реакција на реалноста и покрај постојаната ревидирачка трансформација или нова биоетичка утилитарност.

Оваа композиција од есеи и слики нуди интегрирана галерија на традиционални и на ревизионистички погледи на светот на естетиката и етиката набљудувани низ случаи на спротивставени предизвици на човековата мисла во XXI век. Примери на индивидуално и институционално ниво се набљудувани и споредувани низ креативната имагинација на еден поет и едукатор и истите примери симултано се спојувани во партнерство со сликарски претстави за слични или исти теми препознаени како взаемно надополнување на синергија на визуелна и вербална интерпретација на етичките прашања денес.

Дваесет и пет примери се вклучени во оваа книга на нови хабитати на *вредности* и *анти-вредности* (*доблести* и *пороци* - со традиционален лексикон), анализирани во поетска и документарна проза, со содржина индикативна за концептот *Екологија на душата*.

Клучни зборови: литература, уметност, вербална/визуелна синергија, вредности/ анти-вредности, доблести/пороци, биоетика, традиција, ревизија, релативизам

„Застани, размисли што правиш“, *Војна и мир*, Толстој

Интердисциплинарната презентација на овој научен собир ги вклучува мини-есеите илустрирани со слајдови од уметнички дела кои, во имагинацијата на писателот/поет отсликуваат взаемно поврзани биоетички прашања од *надворешната човекова средина* (природа, мртва природа, пејзажи, градски сцени) синхронизирани со поетски и лингвистички иновативен израз на *внатрешната средина*, мислата.

Презентацијата, како и самата книга, ја афирмираат симултаната улога и значење на *внатрешната човекова средина*: нејзината духовна природа која има клучна улога на *агенс* за духовна деконтаминација на човековата и лична и општа, општествена, културолошка, индустриска, *корпорациска* загаденост, декаденција и корупција. Односот меѓу деконтаминантот и контаминантот го одразува оној постојано присутен конфликт помеѓу внатрешната и надворешна реалност, помеѓу суштината и појавноста на нештата и идеите.

Спрема авторскиот концепт, актуелната цел на оваа интер-професионална поезија е да ја истражува идејата за новите креативни вредности кои не смеат да постанат жртва на „промени заради промени“, *промени* кои се наметнувани од индивидуализирани револвирања низ воопштувани *револуции* на превалентно штетни, нездрави, анти-етички фантазии, контаминирани или од тешко контролирани, или од

високо централизирани, контролирани мрежи на агресивни тенденции во културата на општ план, кои во суштина **й** служат на една *испревртена* верзија на *етика*, како што предвидуваше и разочараниот марксист, а потоа анти-комунист, Џорџ Орвел.

Целта на биоетиката во литературата и уметностите не е да морализира ниту да брани надминати или сегашни теми и проблеми, туку да развива аналитички ангажман на загрозениот човек и писател, денес, да го прочистува препознавањето на етичките суштини на човековата свест и совест кои **се** уште можат да се одбранат и заштитат, **затоа** што му носеле траен бенефит на човековото битие низ историјата.

Во процесот на креативната свест кај писателот/поет, етичките стандарди биле матрицата која ја ангажира перцепцијата и потребата од информирани одлуки и интелегентен став кон бескрајниот спектар од идеи за она што е вистина, што е реалност и што е одржливо во суштината на *човечноста*, во оригиналноста на цивилизациите како и во одразот на нивниот морален код во литературата.

Оваа матрица е критички потребна особено во последниот век на фундаментални промени низ човековиот конфузен и насилан поглед кон себе и светот, поведение и однос кој постанува епидемија и пандемија во пост-хуманата фаза на нова, и **се** уште *неименлива човекова* мисла, школи и правци во филозофијата, литературата, уметностите, науките... и етиката.

Интер-професионалното и интер-дисциплинарно занимавање со етички прашања во литературата и уметностите **от**секогаш укажува на взаемна пропустливост и допустливост помеѓу прашањата и улогите на 1. Етиката (интегритет и квалитет на човековото битие) и 2. Естетиката (духовна убавина на интегритетот).

Двете заедно создаваат умножени можности за истражување и развој на менталните и емотивни потенцијали кои се **насочени** кон креативно и позитивно влијание врз свеста за човековата средина, која е тој *хабитат на внатрешното битие* кое од својот ентериер го осмислува и населува со јасна и позитивна акција и надворешниот *хабитат на човековиот, планетарен свет*.

Оваа интердисциплинарна книга со вонредно значајни пораки, му нуди на научниот истражувач, како и на читателот:

1. Биоетички пораки во мини-есеи на теми од културолошката и физичка средина преку

2. Интеграција на традиционални и секуларни перцепции за културниот и книжевен диверзитет.

Создавањето на овие интердисциплинарни книжевни форми од мини-есеи сведочи за засилување на позитивната и конструктивна **на имагинација** кога таа се соочува со морални прашања и дилеми при изборот помеѓу вредности со *универзални, константни* стандарди наспроти *минливи, ревидирани, девалвирачки* промени на тие вредности.

Примарните агенсии за (де)конструктивни промени во книжевната мисла, во пост-модернизмот пред **се**, се дијагностицирани како ментални, морални и естетски контаминатори кои ја условиле и секундарната реакција на дегенеративни а-морални **експлозии** во етиката и естетиката во последните сто години. Истражувањето на авторот на поетските мини-есеи аналогно идентификува и носители на конструктивни реакции кон негативните промени во уметничката, поетска визија.

Позитивните носители на биоетичките промени во свеста и поведението на **современиот** „глобализиран“ човек, можат да бидат потенцијални причинители за воспоставување на ново нормализирање на здравјето кај веќе присутната духовна,

ментална, емотивна, културолошка загаденост и нејзините поразителни последици врз моралната генетика на човештвото. Меѓутоа, иако е парадоксално, денешната биоетика, како и денешната технолошка информатика, предизвикуваат последици кои се едновременно и *загадувачи* за човеково и општественото здравје, колку и да се *олеснувачи*. Стихуваните мини-есеи се убедлив израз на тој парадокс иако тие очигледно ја **заземаат** позицијата на поетска одбрана на интеграцијата помеѓу традиција и напредок.

Овие мини-есеи зборуваат за таквите и против таквите збунувачки парадокси. Ги размислуваат и регистрираат на својата книжевна мапа тековните процеси и духовната сила и нејзините падови во обидите за деконтамирање на екологијата, како 1. Ментална, метафизичка и 2. Еколошка, физичка состојба на уметноста на мислата/книжевноста и на визуелизацијата/насликувањето на идеите, зборовите, тие психо-лингвистички и социо-лингвистички садови кои често постануваат **по**карикирани загадувачи и од самите свои ре-дизајнери на интелектуалност-заради-интелектуалност, теорија-заради-теорија и превласт-заради-превласт на влијанија.

Едниот хабитат го истражува културолошкиот контекст на афирмативниот литературен ангажман во деконтамирање, а против разјадување на моралниот слој, за **одгледување** на нов *органски* реализам израснат од корените на наследената генеалогичка на пренесени, традиционално одржливи, здрави морални кодови.

Другиот се ангажира против екстерната, општествена и материјална и материјалистичка корупција, цинична деградација, иронична декаденција, бизарна дегенеративност на бунтот-заради-бунт, суетна авангардата-заради-авангарда, за ново Макијавелистичко служење на себе-задоволувањето, потецнувајќи ја моралната причина за заштита на *светото* во човековата душа, за отпор против анти-човечното во човековиот идентитет како битие на доброто, создадено да му се спротиставува на злото. Ревидираната биоетика ги укинува квалификациските разлики меѓу она што е добро и зло (бидејќи биоетиката се темели на атеизам), а оттаму и се противи на дистинкција помеѓу поимот за *зло, злодело, злочин*, и со тоа ја дисквалификува потребата од традиционалното *добро, добродетел или чувство на вина, срам или казна за злочинот* (што традиционално би било санкционирано како аморално).

Интеракцијата помеѓу двата сведочи дека меѓусебната модификација сепак може да е во функција на ре-хуманизација на компромитираните и кризни етички *интерпретации* на вистината и реалноста кои се особено на удар од радикалните промени дифузирани преку ново-добски продукции на перманентно гневни иноватори во книжевноста, театарот, забавната индустрија, уметностите, филозофијата, идеологијата, едукативниот процес, медиумите, политиката, монетарните, здравствени, правни теми, онолку интензивно колку што е и нивната бесправна, неетичка природа.

Авторот во своите мини-есеи ги контрастира материјалните и морални загадувачи и ја инвестира својата биоетичка совест и книжевно-хуманитарна обврска за зачувување и на индивидуалната, автентична структура на имагинацијата, како и на наследените и трајно валидни етички структури на човековото суштество.

Авторот се обидува длабоко да проникне во *промените* на оние сфери од биоетиката кои форсираат ново конструирани вредносни системи или решавање на еколошки приоритети ексклузивно преокупирани со нивните нови можности: хипокритичко изнасилување на духовната и физичката природа, во име на слободата на изразот, а со перфидно скриениот мотив: ново профитерство преку контролирање на душите и на **Земјата** во *единствениот* светски поредок.

Истражуваните споредби во духовната лабораторија на еден поет резултираат во ново, актуелно, и етички ангажирано дело на книжевниот израз, онакво какво се случуваше во главите и душите од една друга, индустриска револуција од XIX век, но со една суштинска разлика: авторот не е за секуларна ангажираност на еден бунтовен атеист, туку за суптилна грижа на една здраворазумска мајка, поет на новиот реализам, заштитничка на човековите идеали кои никогаш не смеат да бидат прогонувани, или погубени, во име на нечии *фундаментални трансформации*.

Уметничката мисла во етичкиот контекст на оваа неверојатно сложена и современа книга искажана на објективен и реалистичен јазик, постанува агенс против релативистичката конфузија и ревизионистичката нестабилност во денешните (анти)етички *стандарди* и либерални, *слободоумни* (ослободувачки или заробувачки?) противречности.

Два примера: мини-есеи

15.

НАШИТЕ НЕ СЕ ТРОЈАНСКИ КОЊИ,
ТУКУ АНТИ-ОКСИДАНТИ ПРОТИВ УГИНУВАЊЕ

Поради мене ќе бидете омразени на Земјата, тие што ќе истраете
ќе бидете спасени. Деца од школи на Добрината, ве носиме
на интер-Балкански натпревари во осветлување на интер-културни
реалности и имагинации. Ангели/електронски јавачи на коњот на светлината
ве прекалуваат со огнови од чисто златно срце до игри на надмудрување
со чисти факти и разум здрав. А ова дете од земја Ангелска – поголема мудрост
и милост има и од Балкина, мајката на Менелик, Кралицата од Саба –
повеќе љубов и грижа и искреност има и од Снежана од бајките и од Пепелашки
во очите на нивните принцези на бели коњи од Верната Шума.
Детето од Ангелска земја – сестра е, и мајка, и небесна невеста... и не крие таа, лавицата
дека е ранувана од секој вид отрови а сепак издржува над секоја прогноза.
Во голем план и во светски едичии носи таа реалност, оцврснува истрајност
во Љубовта за Мудар Мир: Неконта-минирано од лукави полиња
на класно-клановски војни, војни на брендови, војни крвави, војни немироносни –
светото дете бара лек против Лажен Принц на Мирот (роден и заколнат да го одвои
детето од базата а за свои потреби да избрише податоци за местото негово
завидувано од криминалците на истиот лев пат до про-ре-гресот...
Летот на Свет(л)ото дете е одговор на живиот планетарен квиз:
за победа на лекувањето низ чуда величествени или за слободни радикали
со монструозни промени. Точниот одговор триумфира:
детето на светлината одлетува во ви(с)тината, а лагата во темнината.

21.

ФУНКЦИЈА НА АНТИ-ОКСИДАНТИТЕ:
ДА ИЗМЕНАТ ПРОМЕНИ ШТО ГИ РУШАТ ДЕЈСТВИЈАТА

Дејствие на гола вистина, на лична слобода никогаш што не треба да заврши во антикварница. Тоталитарните Активности се обновуваат во мигот додека пишуваме, кришум си спровираат акции – први да профитираат сега со земјата на Моќностите, по секоја цена предавство вршат, палат, усмртуваат. Древни дејствија на верната традиција не се еднозначни (но такви се за Сер Синистер со девизата; руши и само руши). Добрите, од друга страна, се-човечно воведување се - во живородни текови на сложени дејствија од старите протагонисти во идни а доследно исти модели за вечни вредности. Затоа, вложувајте во здрав разум за одбрана на СтароПоле, на НовПород и на системот на анти тела кој не престанал да дејствува низ потребите од вредности, иако Лоши Култури раснат во системското предавство – за да воспалат жлезди на одбраната. Фактите за акти на слободата претставуваат необично обични молекули кои одбираат слобода на здравиот дух оспособени да чистат секој слој од лој во арт-ери-ите. Тие не се вештачи израснати, и не се во сопственост на систем-на-омразата... тие промовираат растење на стабилни хормони. Врховниот закон се докажа мудро средство кое гарантира дека: треба да ги смениме промените ако тие излегуваат од рамки на вистината и ако ги рушат делувањата на слободата – преку луѓе против луѓе, преку о(д)гласи за умеење на новата генерација да врши масовна манипулација.

Алтернативно-интегративен приод кон прочистувана морална енергија

Ваквите книжевни концепти за подобра, почиста морална средина, ги разгледуваат различните модалитети за одговорен биоетичкиот пристап кон деструктивните човекови активности. Тие се храбар *глас* на еден автор одгласен во име на милиони гласови кои сведочат дека *нешто лошо се случува во светот на душата*, на моралните вредности. Како Шекспир некогаш што сведочеше за прочистување на Данска од негативните сили кај Магбетовци на овој свет. Како митските и средновековни и футуристички метафори кои се залагаа и за световни и за духовно *свети* закони за регулирање на војната на добрите сили против злите.

Ангажираната мисла во секое доба од човековиот развој, си поставува за врвна цел во творештвото: да ги идентификува и изолира позитивните и негативни сили, за да завзема про-активен став против дефектите нанесени во генеалогичката на доброто.

Во *Биоетика во поезијата*, Кукубајска воочува низ сопственото духовно око случаи како и зошто човекот на 21-от век постанал свесна или несвесна жртва на нов вид експлоатација која владее со „етика на анти-етичност“, на нов вид негативизам кој латентно, или очигледно, но константно и сигурно се множи против позитивното, што е она *доброто преостанато во човекот*.

Спознанијата за реалноста во оваа поетско-филозофска-биоетичка книга се развиваат врз основа на книжевното, научно-академско и практично препознавање на промените во идејата и во човековата *активност која го става човештвото под стрес*, како што се изразува и професорот од Колумбија, Џефри Сакс. (Sacks, 2005)

Поетите, и кога се универзитетски професори, се служат со инструменти на имагинацијата поинакви **од оние на бизнисмените и професорите** како Сакс, кој е и

директор на моќниот „Институт за Земјата“ (Earth Institute) каде се концентрирани огромни средства и сили на моќ.

И професорот на „Колумбија“ и професорот на УГД, завземаат сличен холистички приод кон решавање на проблемите на загаденост на планетата. Разликата е во тоа што македонската поетеса, по своите набљудувања во земји и култури од Европа, Африка и САД, се посветува на интерниот, духовен свет на човекот, свет кој, за жал, многу резистентно се подобрува наспроти светот на глобалната инвазија на комерцијална корупција, свет кој многу побрзо, и помалку евидентно, постанува загаден од контаминанти на човековите морални вредности.

Голем број на социо-културни критичари сметаат дека токму тие контаминанти се причината за акумулации на малформации во системите на вредности, вклучувајќи ја, спрема Сакс, и *економската сиромаштија* како немоќ да се развиваат и другите потенцијали на една држава, како и на една личност. Човековата етика низ историјата, од друга страна, сепак не зависела директно од материјалната сиромаштија, зашто *бедата на духот* знае да ги напаѓа и најбогатите, највлијателните во нивната конективност, апсолутистичка, тоталитарна и централизирана сили на влијанија.

Иако глобалниот Милениумски план во кој учествува и Сакс е до 2015 година да се надмине *екстремната сиромаштија* во неразвиените земји, бедата на духот, загаденоста на моралот, за разлика од економската, идеолошка и политичка корупција, не може да се мери и надминува со иста математички статистики. Затоа е различна и потребата за модифицирање на пристапот кон ментално и морално здравје, особено кај децата и младината, а таа веќе на глобален план постанува императив за интервенција и третирање на дегенеративните промени во структурата на човековиот дух.

И академски и книжевни и секојдневни согледувања укажуваат на експлозија од експлоатација на децата, на детска и младинска деликвенција, на насилства, убиства и кибернетска пермисивност за сексуална перверзија и промискуитет, преку притисок за легализација на педофилија, легализација на дроги и психотропски супстанции, или на промоција на Ново-добско *просветлување низ темни сили*, деструктивни идеи на мистицизам и окултни ритуали кои се фаворизираат посебно низ гламурот на забавната индустрија, под притекст на *слободи во културата*.

Во споредба со менталната и духовната суперструктура во човекот и неговата осиромашеност во менталниот и морален склоп, инфраструктурата во човековите заедници и нивните економски и индустриски капацитети може многу полесно да се третира – со материјални средства акумулирани од проектите на д-р Сакс, професорот, бизнисмен и политичар. Монетарната инфузија во неговиот проект се заложува да помага на 1,1 милијарда популација на планетата која живее во материјална сиромаштија, со еден долар на ден.

Поетските мини-есеи во ова дело пишуваат и за *материјалниот*, но и за друг вид сиромаштија, духовната, *бедата на умот* условена од недостаток или неотпорност на моралното ткиво во системот на совесно донесување на заклучоци (расудување), одбрана од штетни влијанија кои оневозможуваат критичко и креативно мислење засновано на морално оправдано *то поведење* и севкупното делување на човекот денес. Духовната сиромаштија (слаб квалитет на човековите вредности), етичкиот дефицит, го има ослабнато моралниот имунитетот *до* степен на глобална криза. Таа криза ги опфаќа традиционалните општества и нивните морални системи уште по агресивно одошто ги проголтува т.н. *модерни*, секуларни средини, каде отпорноста на етички деформации е модифицирана или до степен на искоренување или е веќе

десензибилизирана и нетолерантна за јудео-христијанскиот морал. Вакви опсервации се забележани во огромен број статистики од светските истражувачки центри и од феноменални умови кои го бранат здравјето на моралните норми денес, како што се наодите во бестелерите на Марк Левин, „Америтопија“ (Levin, 2012) и „Слобода и тиранија“ (Levin, 2009) или книгата „Да се најде Бог на Харвард“ (Kullberg, 2007).

Овој антагонизам се однесува посебно на мисловниот систем (mindset) во области на културата и образованието (моралот, религијата) каде секуларизмот со инженерингот на атеизмот и релативистичката и ревизионистичка етика жестоко се спротивставуваат на вековно валидните морални принципи инсталирани во човековото битие да служат за трајно одржување на човековите вредности, кои се докажано одржливи и при сите промени низ цивилизациските периоди од историјата.

Секуларната етика зема замав на глобален план денес, во рамки на новиот светски поредок, бранејќи ги сопствените права на ново унифицирање на биоетички стандарди под една матрица на биоетички промени во сите професии и дисциплини. Противречноста во овој веќе активен процес сепак сè уште е критички дискутабилна за голем број доминантни култури и етички системи на планетата денес.

Во име на ова унифицирање на светските биоетички стандарди и регулативи, прескрипциите за сеопфатен лек против сиромаштијата, обезбеден од обединетите глобалистички дијагностицирања на сиромаштијата сепак се соочуваат со реалноста: негирање на другите, исклучување на традиционалните алтернативи за подобрување на моралното здравје на човекот, хипокритички етикетирајќи ги нивните сè уште применливи искуства како наводно непрогресивни, анахронични или нетолерантни. Во ова движење се забележува и еден друг, специфичен, но сепак оправдан и очекуван парадокс: ваквиот анти-традиционален однос не доминира во повеќето земји кои всушност се имаат откажано од своите некогашни марксистички искуства со авангардизам, прогресивизам, интернационализам или поништување на националниот и личен идентитет на интелектуална и материјална сопственост (Русија, Кина, Азија и делови од Африка и Латинска Америка).

Комплексниот природот на Џефри Сакс и неговите спонсори, најбогатите фондации на светот, Светската банка и Обединетите нации, опфаќа интервенции против сиромаштијата. Интервенциите вклучуваат сè: од технолошко добивање на чиста енергија до чистење на старите методи за учество во општествениот, културен, образовен и комуникациско-медиумски систем во глобалниот свет. Во неговата книга „Крај на екстремното сиромаштво“ (Sacks, 2005), Сакс проектира гигантски планови за постигнување одржлив развој, за доброто на човештвото. Тој го објаснува тој нов процес како клиничка економска евалуација и дијагностицирање на земјата-пациент, со прескрибирање на професионални стандарди за ревидирана и адаптирана професионална етика, со давање рецепти за заздравување на кризниот пациент спрема секој посебен случај на таа диференцијална дијагноза.

Во контекст на сличностите и разликите на актуелната биоетичка проблематика, поетесата Кукубајска го воведува читателот во филозофско-морални размислувања за: каде оди моралот на духовната, покрај материјалната култура, и како сепак да го сакаме, чуваме и развиваме доброто и убавото во нас и во дејностите на светот.

Многуслојните содржини на 25-те наслови ја искажуваат амблематичната посветеност на Кукубајска кон мајсторско користење на јазикот и неологизмите. Својата оригиналност и космополитизам на мислата стекната од вродениот инстинкт, авторот ја има доразвивано и во повеќе земји освен својата сакана Македонија, во кои се

образувала, живеела, творела или се инспирирала: САД, Германија, Либија, Малта, Јапонија, Русија, Израел или Србија. Во „Биоетика во поезијата“, таа едновременно ја открива моќта на интеграцијата на нејзината отворена космополитска љубов кон човештвото, со нејзиниот нескриен *патриотизам* кон татковината Македонија и нејзината *патријархална традиционална* основа во фамилијарните вредности. Низ примери на актуелни појави и промени спротивставени на традиционалните вредности, кои се на удар на секуларниот и атеистички морал, поезијата во овие мини-есеи се ангажира да ја идентификува убедливата реалност и потреба од интеграција на традиционалниот морал во секуларните етички реформи. Таквата интеграција на биоетички прашања, дилеми и лични ставови низ книжевната мисла, освен во своите уметничко-културолошки активности, Кукубајска ја застапува и на научни собири надвор од Македонија, на конференции спонзорирани од УНЕСКО во Израел и Неапол и на универзитетски подиуми во Рим, Истанбул, Самара, Москва, Харвард и т.н.

Љубовта и респектот кон татковинското и татковското, несекојдневно споено со планетарни и интер-галактички проекции на човековиот творечки гениј низ времето, Кукубајска го збогатува и импрегнира во широката конективност на својот поетски свет. Нејзиниот свет не може да има рамнодушен сензибилитет кон контаминација на етосот и деградација на моралниот слој во човековата емотивна интелигенција и нејзиното уметничко-културно изразување и духовно однесување. Меѓутоа, нејзе ѝ се значајни и двете сфери, но сепак ѝ дава предимство на човековата внатрешна природа како агенс на промени.

Од поетските есеи се чувствува колку искрено авторот ја сака природата, но од тие есеи се учи и вистината дека човековата мисла бара да се храни од здрава, раз-умна, чиста, бескрајно богата, хумано моќна и возвишено убава мисла, а не само од чист воздух, чиста вода или од државно заштитени национални нови Аркадии - безбожни рајски градини за животни и растенија.

Од книгата „Екологија во поезија“ станува и директно и метафорички очигледно дека моралната деградација на човековата мисла и однесување, и кај единката и меѓу човештвото, претставува проблем посериозен и од загрозеноста и распаѓањето на озонскиот слој околу физичкиот свет на планетата. Не е тешко во време на дигитализирана информираност за книжевната активност низ светот, да се дознае дека со оваа тема и со ваква пасионираност кон свеста за неа, не се занимаваат многу поети денес, ниту во светската современа поезија, а особено не во македонските простори.

Оваа книга се ангажира да ја ангажира културната, академска и оштествена свест и да укажува колку е крајно време за критично сериозно внимание кон осознавање за морални дисфункции и за заштита од заблуди за реалноста и вистината во човековиот ментално-духовен-емотивен склоп, по пост-модерното минирање на здравиот разум и на благородното чувство (разумот бил рестриктивен, а благородноста непостоечка и за исмевање). Една од тие заблуди е и ставот дека на консументите на културни и интелектуални производи треба да им се нуди она што бараат или дека злото потекнува само од економски неправилностите.

Авторот смета дека токму таквиот однос има создадено и конфузија и дискриминација во проблемите на духовната *затруеност*. Таа укажува на аксиоматскиот и статистички факт дека она на што консументите на културни и интелектуални производи се учат и се условуваат да бараат да го уживаат, а кое содржи етички и морално дегенеративни културни, книжевни, музички, филмски и дигитални содржини, со таквите производи им овозможува (дозволува) да прогресираат во

пандемска социо-патолошка промена. Таа промена е перзистентна како во својата природа на адикција на суб-културата и на анти-културата, мутирана како нова варијанта на анти-христијански морал: за *римското заведување* на масите (*Panem et circenses*), на хипи, рок, ново-добски окултизам и дрогирање на радикално либералните маси индуцирани со анти-религија, и секако пред сè со анти-Христијанство (во што ужива Маркс од неговото сè уште и сè повеќе активно подземје, во друштво со новиот анархизам), додека низ светот се засилува корумпирањето и криминализацијата на умот, на интелектуалните, духовните и културни наследства заедно со современата пракса.

Интердисциплинарната „Биоетика во поезијата“ апелира на идентификување, ре-витализација и *враќање кон суштината* на библиските етички принципи (кои секако ги споделуваат и еврејската, мислиманската и сите други светски религии). Тие вредности не ги ограничуваат човековите слободи, како што сметаат атеистичките марксистички модели на револт и револуции за мобилизирање на секуларни и тоталитарни идеи.

Овие духовни вредности не се пропадната утопија за подобар живот, како што се покажале егзистенцијалистичките филозофии и атеистички толкувања на етиката. Напротив, тие се цивилизациски модели во континуитетот на човековиот развој кои со милениуми го култивирале и оспособувале интелегентното битие да создава длабоко обмислено и етички одговорно однесување кон себе си, кон своите, кон другите, кон животот, кон Бог и кон алатките кои тоа битие технолошки ги усовршува за поквалитетен (подобар, поубав) живот. Меѓутоа, набљудувајќи го денешниот стадиум на човековиот духовен развој, поетовата загриженост во оваа книга создава порака дека игнорирањето на идеите за чиста (органиска) духовно-морална средина го исфрла човекот на незаштитената светска сцена како недоволно свесна „жртва на самиот себе си“, на сопствениот избор на слобода во отсуство на ред и на себичност без почитување на физички и духовни закони кои го организираат и одржуваат постоењето и творењето.

Преку својата книжевна, колку и човечна, имагинација која ги надминува и едновремено ги спојува - временските и просторни разлики на културите и нивните закони за верувањето во она што е од бенефит за човековиот духовен просперитет, интегритет и здрав идентитет, оваа книга претставува **по-етички манифест** за потрагата по незагрозена, органиска чиста духовна храна и по одново очовечена свест.

Книгата опфаќа примери каде парадоксално таа свест постанала контаминирана како последица токму на привидно *прогресивниот развој* на човекот во *пост-хумано информирани* битие. Овие комплексни теми брилијантно луцидно и со ненадминат успех ги разграничува, правејќи разлика меѓу утопија и реалност, еден голем ум на **XX и XXI** век, кого најнетолерантно го мразат токму „*пронаоѓачите* на толеранцијата“ - лево индоктринираните етичари во Америка. Тоа е Марк Левин, авторот на ремек делото „Америтопија, растурањето на Америка“. (Левин, 2012)

„Биоетика во поезијата“ е храбра, концизна, современа поетска илустрација на можностите човекот духовно да се рехабилитира преку објективно и субјективно симултано просветлување за она што е *морална екселенција а што НЕ треба да е морална декаденција* (**затоа што** моралната декаденција, особено денес, се покажува како антитеза на човековото духовно здравје). Книгата е напишана со ретко силна верба во мир, добра волја, внатрешна радост и чистина од негативната волја, верба која е делотворна ако човекот не сака да се губи себе си по патот кон наводно, но не и суштинско, просветлување, масовно **оптоварено** со нови предизвици.

Последните неколку децении поетесата Кукубајска се школува и живее во САД, додека води и една друга, животна одговорната улога - мајка на својата смртно болна ќерка, нејзиното единствено дете, Емилија. Инспирирана од ќерка си и нејзината бестрашност од смртта, достоинствена почит кон животот и незимерна љубов кон човекот и Бог, Марија Кукубајска целосно се посветува на борбата на Емилија за спас и лек против Лупус Нефритис. Мајката постанува лично мотивиран активист за етичко, духовно и телесно здравје на децата и младината. Оваа нејзина улога е водена на интимни бојни полиња, но и во здравствени војни околу светот, за зачувување на сега веќе прерано изгубениот живот на Емилија Кукубајска, писател, етичар, студент по природно здравје, алтернативна и интегративна медицина во САД.

Во борбата за живот на најсаканото и во борбата за книжевно осмислување на врвните морални одговорности за заштита на човечкиот живот додека се живее на работ на смртта, Марија Кукубајска дава бескомпромисен приоритет на афирмативните вредности на реалност заснована на библиската етика, на љубовта и грижата на мајката кон фамилијарните вредности кои произлегуваат од традиционалната етика.

Афирмативниот однос кон животот и конструктивната улога на творештвото за Кукубајска претставуваат духовна цел која не може да не е заснована на верба во умот над телото, духот над материјата, духовната сила, таа убавина и добрина во човекот, зачувани и покрај сите негативни фази и прогнози на медицината, измачувања, свест за смртта и над сè, зачувување на љубовта, надежта и вербата, во законите на животот од Стариот Завет и во плодовите на духот од Новиот Завет. Во објективни и реални животни борби и во напасти **нереални** искуства во тие **борби** со духовната и со физичката екологија и етика, Кукубајска ги создава мини есеите како реално доживеан дел од телото и душата кои реагираат на стварноста, **кој** не е **измислен**, ниту е фантазија, **туку е** апстрактна фабула во поетски или прозни илузии на стварноста.

Книжевно-етичкиот интелект на Кукубајска ја има усовршувано својата перцепција, критичка **анализа** и интелектуално-емотивен израз на суштинските современи проблеми на планетата и нејзините различни култури, гледајќи на тие проблеми и од интимна и од космичка димензија.

Министерство за култура со Управата за заштита на културното наследство на Македонија, во 2009 година дадоа поддршка на сликарско-книжевната интердисциплинарна презентација на оваа книга **која, во 2013 година**, е објавена како дополнето и преведено издание. Првото издание беше за време на Првата глобална конференција на ОМД (Обединета Македонска Дијаспора) во Вашингтон, кога Министерството за култура на Република Македонија овозможи 48 слики да бидат пренесени од Македонија и во рамки на концептот „Екологија на Македонската душа“ да бидат изложени заедно со англиската верзија на сегашната „Биоетика во поезијата“, сега билингвално издание, со 25 мини-есеи (24 од претходното издание и една која го следи сегментот на **албански сликар** роден во Македонија). Организацијата на ОМД **за** изложбата во Вашингтон беше координирана од Јасминка Нанева Домбровски, судија од Вашингтон и Нада Накова, новинар, сликар од Штип, Македонија.

Ова второ издание „Биоетика во поезијата“, со вовед и македонски превод од д-р Кукубајска и со рецензија од **проф. д-р** Виктор Лилчиќ, ги приопштува и на македонската книжевна и академска јавност моралните, биоетички прашања кои се однесуваат на глобалната социо-култура, гледани од аспект на антропологијата, екологијата, општествените, културни и образовни промени и медиумски влијанија врз идеите за заштита на човековата морална матрица во која се содржи религиозната етика

која и спрема Махатма Ганди може да се постигне, затоа што и умот на Ганди веруваше дека „среде сите промени - постои непроменливата моќ на Бог, среде темнината – светлината продолжува“...

Д-р Кукубајска, со својето книжевно творештво непрекинато посветено на *духовната екологија* и со својот најчесто намерно незабележлив животен стил, неуморно го изострува својот македонско-глобален книжевен диоптер подготвувајќи се за постојано нови споредбени анализи на *промените и на трајното* среде тие промени во световниот и во духовниот морал. Таа невозгордеано и непретенциозно смета дека од нејзиниот уникатен идентитет и интегритет изразен преку нејзините книжевни гледишта, допрва ќе имаат бенефит и македонската и светската книжевна и етичка мисла, култура и образование.

Темите за духовните трансверзали во човекот и општеството допрва ќе бидат параметар за нови споредби и вреднувања на *вистинската реалност и реалната вистина*. Таа реалност и вистина која за време на пост-модернизмот, егзистенцијализмот и деконструктивизмот во XX век постанува непостоечка, кај новите реалисти како Кукубајска, останува да е верување во творечката сила на човекот инсталирана од Бог како „Божји ген“ (The God gene), со здрава „Екологија на душата“, со одново очовечена биоетика во сè, вклучувајќи ја и поезијата.

Марија Емилија Кукубајска
мајка и на Емилија

Користена литература

- Declaration of Helsinki, <http://www.fda.gov/oc/health/helsinki89.html>
Fineberg, Joel, “Duties, Rights, and Claims”, *American Philosophical Quarterly* 3, no. 2 (1966)
Jonsen, Al, *The New Medicine and the Old Ethics*, Harvard University Press, Cambridge, 1992
Kant, Immanuel, *The Metaphysical Principles of Virtue*, Bobbs-Merrill, Indianapolis, IN, 1964
Kubaiska, Maria Emilia, *Ecology of the Macedonian Soul: Art-Po*, publ. United Macedonian Diaspora, Washington D.C. 2009
Kullberg, [Kelly Monroe](#), *Finding God at Harvard: Spiritual Journeys of Thinking Christians*, Zondervan, 1997
Levine, Mark, *Liberty and Tyranny*, Simon and Shuster, 2009
Levin, Mark, *Ameritopia: The Unmaking of America*, Simon and Shuster, and Threshold editions, 2012
Lyons, David, *The Forms and Limits of Utilitarianism*, Oxford University Press, Oxford, UK, 1965
Macklin, Ruth, “Ethics and International Collaborative Research, Part I”, *American Society for Bioethics and Humanities Exchange* 1, no. 2 (Spring 1997)
McKibben, Bill, *Enough: Staying Human in an Engineered Age*, Times Books, New York, 2003
Peele, Stanton, *The Disease of America: Addiction Treatment Out of Control*, Lexington Books, Lexington, MA, 1989
Plato, *The Trial and Death of Socrates: Four Dialogues*, New York, Dover, 1992
Rachels, James, *The Elements of Moral Philosophy*, 4th ed. McGraw-Hill, New York, 2003
Singer, Peter, *One World: The Ethics of Globalization*, 2nd ed. Yale University Press, New Haven, CT, 2004
Singer, Peter, *Re-Thinking Life and Death: The Collapse of our Traditional Ethics*, St. Martin’s Griffin, New York, 1996
Stevenson, Charles L. *Ethics and Language*, Yale University Press, New Haven, CT, 1944
Tan, Amy, *Joy Luck Club*, Random House, 1994,
-

Thomson, Judith Jarvis, *Rights, Restitution and Risks: Essays in Moral Theory*, ed. Willie Parent, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1986

Wysocki, Richard, "Some Scientists Say New Ethics May Damage NIH", *Wall Street Journal*, March 3, 2005
